

***Dzieje Kościoła w Polsce*, red. A. Wienczek, Wydawnictwo Szkolne PWN, Kraków 2008, ss. 558.**

W tym roku mija 20 lat od przemian społeczno-politycznych zainicjowanych przez NSZZ „Solidarność”, które doprowadziły do powołania w 1989 roku pierwszego niekomunistycznego rządu w Polsce i w Europie Wschodniej oraz do upadku komunizmu. Dzięki temu powstała sfera wolności i otworzyła się możliwość prowadzenia nieskrępowanych przez cenzurę badań naukowych oraz przedstawiania bogactwa dziejów Kościoła katolickiego w Polsce. Warto przypomnieć, że w totalitarnym państwie, jakim był PRL – Kościół stanowił zarazem jedyną jawną opozycję, a przez to w sposób szczególny był przedmiotem nieustannej inwigilacji i był zaciekle zwalczany przez komunistyczny aparat przemocy i ucisku.

Za jeden z owoców zmian zaistniałych po upadku komunizmu w Polsce można uznać *Dzieje Kościoła w Polsce*, pracę zbiorową pod red. Andrzeja Wiencka, która ukazała się drukiem nakładem Wydawnictwa Szkolnego PWN w 2008 roku w Krakowie. Omawiane dzieło jest rezultatem pracy grupy historyków polskich, wśród których znajdują się między innymi pracownicy naukowcy Wydziału Historii Kościoła Papieskiej Akademii Katolickiej oraz Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie. Do prac redakcyjnych zaangażowano także wielu konsultantów merytorycznych oraz liczne instytucje. Zgodnie z wymogami naukowymi i dbałością o szczegóły, autorzy publikacji ukazali dzieje Kościoła na tle szerokiej i wieloaspektowej tysiącletniej historii Rzeczypospolitej. W rezultacie powstało dzieło naukowe, a przy tym napisane ciekawie i interesująco. Można je zaliczyć do ważnych publikacji z historiografii dziejów Kościoła w Rzeczypospolitej ostatnich lat.

Dzieje państwa polskiego, u początków których stoi chrzest Mieszka I w 966 roku, to czasy budowania zrębów państwowości, rozbitcia dzielnicowego, świetności i potęgi, ale także upadku, utraty niepodległości na okres 123 lat oraz walki o wskrzeszenie

Ojczyzny i odzyskanie należnego Polsce miejsca na mapie Europy. Jedyną instytucją, ściśle związaną z ponadtysiącletnimi dziejami narodu i państwa polskiego, która zapewniała jego ciągłość, strzegła i tworzyła jego tradycję, kulturę i język, zwłaszcza w okresie jego rozbiorów i niewoli narodowej, jest Kościół katolicki. Trudno więc, chociaż takie próby podejmowali niektórzy historycy w okresie komunistycznym, pisać o historii Polski bez odniesienia do dziejów Kościoła katolickiego.

Jak już wspomniano, omawiana publikacja jest dziełem kilku autorów (lista współautorów zawiera 18 nazwisk). Dzieje Kościoła w Polsce są ukazane chronologicznie, w sposób obiektywny, z uwzględnieniem materiałów źródłowych oraz najnowszych publikacji. Książka została wydana na dobrym papierze. Uwagę zwraca staranny dobór ilustracji, stanowiący komplementarną część tekstu. Dokumentacja ikonograficzna obejmuje aż 523 zdjęcia i ilustracje, które przybliżają czytelnikowi – pomimo wielu strat poniesionych na skutek wojen, grabieży i rozbiorów – bogactwo życia, kultury i sztuki Kościoła katolickiego w Polsce.

Autorzy publikacji dołożyli starań, aby zawierała ona również cenne dodatki: hasła wyjaśniające godności i insygnia kościelne, krótkie biografie arcybiskupów i prymasów Polski oraz największych polskich świętych i błogosławionych, a także syntetyczne opisy najśłynniejszych miejsc pielgrzymkowych w Polsce. Ponadto publikacja została opatrzona indeksem osobowym, nazw geograficznych i etnograficznych oraz spisem ilustracji.

W dziele słusznie znalazło się miejsce dla wielce zasłużonej na polu szkolnictwa niezwyklej instytucji wychowawczej, a mianowicie Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Chyrowie, jednej z najlepszych szkół w Polsce i Europie, który istniał od 1886 do 1939 roku, a nie jak napisano od 1883 roku (s. 386). Przy postaci ks. Stanisława Stojałowskiego można było wspomnieć, że był on przez pewien czas jezuitą (s. 371-372). Te i tym podobne uwagi nie pomniejszają, rzecz jasna, w żaden sposób dużego waloru omawianej publikacji.

Chociaż publikacja ma charakter popularnonaukowy i jest przeznaczona dla szerokiego kręgu czytelników, to jednak została napisana z zachowaniem rygorów warsztatu historycznego i obiektywnie. Informacje podane są w sposób rzetelny i wiarygodny, a jednocześnie przystępny, bez obciążających ją w tym przypadku przypisów. Autorom publikacji przyświecało pragnienie, aby trafiła pod strzechy. Należy zatem życzyć im tego, żeby

właśnie tak się stało. Jest to bowiem dzieło, które nie tylko ukazuje ponadtysiącletnie dzieje Kościoła w Polsce, może stanowić przyczynek do refleksji i dyskusji nad historią Kościoła i Polski, ale także uczy miłości Boga i Ojczyzny.

Stanisław Cieślak